

tého pro náš duševní život je tam málo. Starší (r. 1863 napsané) drama Ibsenovo *Nápadníci trůnu* je práce pro historika a psychologa rozvoje Ibsenovského velice důležitá sice, poněvadž jsou tu již problémy, jež později rozvíjí a jinak řeší, ale myslím, že mohla počkat na jiné pozdější a typičtější práce básníkův, jichž překlad nám dosud chybí. Nadto překlad p. Vrchlického je často chatrný. Z české literatury dobře byl volen Mácha jako člověk hluboké snahy, typ vášnivě a opravdově české duše, ale, bohužel, jak ukázal nevyvratně p. Dr. Herben v „Čase“, je vydán nanejdůležitější nedbale a přímo frivolně . . .

Není tedy dosavadní bilance, opravdový zisk ze „Světové knihovny“ pro českou literaturu, právě znamenitá. Čímž ovšem netvrdíme, že podnik je marný a lichý. Naopak: nutný a může také přinést veliký užitek, bude-li účelněji a opravdověji veden než posud.

Prvním krokem k reformě musí být *literárně historické úvody, životopisy a charakteristiky autorů*, jichž práci to které číslo přináší. „Meyer's Volksbücher“, o půli levnější ještě než „Světová knihovna“, nemají práce, aby před ní nestál životopis a stručná charakteristika autora. A má to jistě základ ve skutečné potřebě člověka. Kde má shánět prostý chudý student na př. data životopisná a bibliografická nebo poučení o autoru, jehož práci přečetl. A v naší literatuře často se jich nikdo ani nedopátrá. Jak má se literárně vzdělávat obecnost, když nevyloží se mu význam a umělecká hodnota práce, její místo a souvislost ve filiaci jevů a příčin, literárních směrů a vlivů, stanovisko, odkud se má na práci dívat, odkud se musí učit ji žít?

To je tak kategorický postulát při podnikání jako je „Světová knihovna“, že se divím, jak mohl být přehlédnut. Až na *Strakonického dudáka* jsou všechny knížky, jež leží přede mnou, bez úvodů a vysvětlení. Ale právě *Strakonický dudák* je dokladem, jak takový úvod vypadati nemá. To, co napsal v čelo tohoto vydání p. J. L. Turnovský, je mnoho dat, cifer a drobných vzpomínek, ale v nejdůležitějším bodu, v charakteristice literární a v estetickém a dějepisném ocenění významu Tylova — docela nic. Tak si ty literárně historické úvody nepředstavuju. Z takových málo získá čtenář.

J. Krušina ze Švamberka: Starým perem

Řada povídek, charakterových hlav i literárních satir a beletristických anekdot svěžích, příjemných často, někdy i poetického jímavého kouzla citového nebo hlubší duševní analýsy (*Mařenin hoch, Láska Petra Mařasa*). Na první pohled lze vidět, že autorovi tanul na duši ten poetický, charakterový, lokálně sytý a přitom vždy v ryze lidské jádro vyluštěný realismus Bret-Hartův, a že tento americký autor stál při křtu leckteré črtý p. Krušinovy, že z něho snažil se chytit i zvláštní tón naivního humoru dobývaného hned ze srdečné poetivě prostoty, hned z kontrastu mezi kulturou referenta nebo čtenáře a primitivismem dějstvující osoby, hned z velikolepých literárních reminiscencí užitých na poměry malé a všední (*Počátek Iliady*). Jak praveno, jsou tu věci živé, svěží, pečlivě a věrně pozorované a zvláště

v dialogických partitách s velikou poetivostí a plně pracované, ale zdá se nám, že tento povrchní, sumární, často anekdoticky strojený a skrajovaný, genrovitě pointovaný realismus je přece jen stadiem v rozvoji literatury dnešní právem překonaným a při vši historické ceně své přece jen podružné hodnoty.

Tento genrový realismus byl nutný na *přechodu* umění z jalového romantismu a falešně pathetické lži ideální afektovanosti. *Genre* má v rozvoji umění vždycky jen ten smysl, že umění unikne jím z falešných schemat a stínů vyžilého a dokonávajícího idealismu. Je provisoriem; není novým stylem nového uměleckého světa, je pouze polominiaturou, poloparodií starého stylu hynoucího. *Genre* vyskytá se všude na přechodu umění idealismu v realism, tam, kde pro nový životný obsah není posud úměrného nového stylu, nové formy, nového umění a kde tedy musí se podávat bez vlastní tvůrčí umělecké formace, v zkratkách a v spíše novinářském než uměleckém zpracování. *Genre* uznává sama sebe za podřízena t. zv. *velkému stylu*, látkám idealistickým a heroickým, obmezuje se dobrovolně na výseky a výstřížky života, jež uvádí do literatury jen více méně jako kuriositu a jen s onou zmíněnou tendencí podřízenosti a více méně zábavného střihu a úpravy.

Dnes však, myslím, je dávno již čas zpracovat *přímým, ryzním a celým uměním* nekonečného života všechny jevy jeho v *celé zapjaté nesměrnosti a šíři*. To je právě východ ze *genru*, jenž je pouze přechodem a provisoriem k velikému grandiosnímu umění realistickému, úměrnému někdejšímu t. zv. velkému umění klasickému a idealistickému, že realita nenazírá se jako kuriosita, neběže se z ní více méně kuriosní a zábavné *výsek a výstřížek*, nýbrž pojímá se v celé zapjaté souvislosti, v nesměrné, řekl bych vesmírové vážnosti a důležitosti. Tím již je získán filosofický nebo ideový předpoklad ryzního velikého umění, celého vážného a slavného *stylu*, tím již jest ustaven realismus jako samostatná říše *umění*.

V tom směru musí jít nutně a přirozeně rozvoj literatury. Ze stadia *genrového* musí se povznést na stadium *umění, poesie, stylu*. Tam jde se osudně a přirozeně, a v tomto směru i pochybeného kroku vážím si více než šťastných, obratných a zdařilých variací starého rozvojového stadia, obratných a slušných výkonů opakujících a epigonských.

Neštěstí naše je, že mezi literáty rozmohlo se pohodlné koketování se „starým perem“. Žádný jen, probůh, nechce na sebe uvalit odium, že něco chce, že něco hledá, že jde jinudy než erární silnicí opatřenou mýtními domky. Pro bohy jen ne stát se podezřelým z *neofilie* nějaké, z nějakého *novomilectví*! To je vlastnost, na kterou se velmi nemilostivě dívá vysoké literární panstvo, to dělá člověka podezřelým a nenáviděným. Jak živ nestane se „akademiefähig“ . . . To již je vtipnější okázale tlačit se pod staré prapory, třeba tam vlastně člověka srdce netáhlo.

Nepíšu to proti p. Krušinovi, jehož název je zajisté myšlen bez těchto postranních point, poetivě, přímo a spontánně, nýbrž jen proto, že byl východiskem této asociace představ. Pan Krušina snad má ve stolku i jiné práce psané novým perem a mohly by být, soudě podle některých partií přítomné sbírky, rozhodně zajímavé a pozoru hodné.